

بررسی نقش کیفیت حسابرسی در تعامل بین معاملات مبسوط و مدیریت سود شرکت های بورسی

آسو امین عشایری*

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۵/۰۱ تاریخ چاپ: ۱۴۰۰/۰۵/۲۳

چکیده

هنگامی که شرکت ها در وضعیت نامطلوب اقتصادی تحت فشار فزاینده قرار می گیرند، مدیران آن ها از واحد حسابداری درخواست می نمایند که سطر آخر صورت های مالی (یعنی سود) را بهبود بخشند و بدین وسیله محتوای اطلاعاتی آن را تغییر دهند. حسابداری با وجود تمامی انعطاف پذیری اش، به نظر نمی رسد قادر به فراهم آوردن داده های مفید برای مدیریت در این قبیل شرایط باشد. داده های مورد نیاز تصمیم گیری مقوله ای بسیار پیچیده می باشد، زیرا طیف متنوع استفاده کنندگان از آن، نظیر سرمایه گذاران (از آن جایی که نیاز به دانستن میزان سودآوری و ثبات شرکت قبل از سرمایه گذاری در آن دارند)، مدیران (نیاز به اطلاع از وضعیت مالی شرکت دارند)، بانک ها و تأمین کنندگان مالی (نیاز به اطلاع از توانایی شرکت در بازپرداخت وام) به اطلاعات گوناگونی نیاز دارد. این عمل با تاثیرات منفی فراوانی همراه است. بررسی نقش کیفیت حسابرسی در تعامل بین معاملات مبسوط و مدیریت سود شرکت های بورسی پرداخته میشود. در نهایت مشخص شد که کیفیت حسابرسی در تعامل بین معاملات مبسوط و مدیریت سود شرکت های بورسی دارای نقش تعدیلگر میباشد.

کلید واژگان

معادلات مبسوط، مدیریت سود، کیفیت حسابرسی.

۱. دانشجوی کارشناس ارشد حسابداری بخش عمومی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران. (aso.aminashayeri@gmail.com)

مقدمه و بیان مساله

یکی از مهمترین شاخص ها عملکرد شرکت میباشد، عملکرد شرکت را معاملات مبسوط حسابرسی تبیین میکند و این معاملات تحت تاثیر عوامل مختلفی قرار دارد. در این بین پنهان کاری در ارائه ی گزارش های مالی و دستکاری در این گزارشات در عملکرد شرکت تاثیر گذار میباشد. در این میان متغیرهای دیگری از جمله میزان دارایی های شرکت یا اندازه نیز بر عملکرد شرکت اثر گذار است. هر چه حسابرسی شرکت با کیفیت بیشتری انجام شود، احتمال مدیریت سود و دستکاری در گزارشات کاهش میابد و به طور غیر مستقیم کیفیت حسابرسی بر عملکرد شرکت تاثیر میگذارد.

بازار سرمایه، نقش بسزایی در جذب منابع مالی و جلب سرمایه گذاران در فعالیت های مولد اقتصادی و در نتیجه افزایش رشد اقتصادی دارد. در این بازار روزانه میلیون ها ورقه بهادار مورد معامله قرار می گیرد و شیوه قیمت گذاری اوراق بهادار مورد معامله، حاصل فعل و انفعالات متغیرهای مختلفی است که هر یک به طریقی و با شدت متفاوتی بر قیمت اوراق بهادار تاثیر می گذارد. از جمله عوامل موثر در قیمت اوراق بهادار، ریسک و قیمت آنها است (فروغ نژاد و همکاران، ۱۳۹۲: ۵۲).

گزارشگری مالی، اطلاعات خاص یک شرکت را از دیدگاه مدیریت دسته بندی می کند و آن را به صورت معنی دار برای استفاده کنندگان ارائه می نماید و سرمایه گذاران، اعتباردهندگان بالقوه و مشاوران آنها از آن به عنوان مبنا و اساسی برای تصمیم گیری جهت تخصیص سرمایه استفاده می کنند. نقش اصلی گزارشگری مالی، انتقال اثربخش اطلاعات به افراد برون سازمانی به روشی معتبر و به موقع است (لویت^۱، ۱۹۹۸) صورت های مالی به عنوان هسته اصلی گزارشگری مالی حاوی اطلاعاتی درباره وضعیت مالی و عملکرد مالی بنگاه های اقتصادی است که به منظور استفاده طیف وسیعی از استفاده کنندگان نظیر سرمایه گذاران، اعتباردهندگان و دولت تهیه و ارائه می شود. از آنجایی که اطلاعات مندرج در صورت های مالی یکی از پایه های مهم اتخاذ تصمیمات منطقی به شمار می رود، لذا استفاده کنندگان باید در فرایند تصمیم گیری، پیش از به کارگیری گزارشگری مالی، کیفیت آن را ارزیابی کنند (بکر^۲، ۲۰۱۰) بالا بردن مستمر کیفیت گزارشگری مالی و اطلاعات ارائه شده از سوی حرفه، جزء ضروریات دنیای تجاری و حرفه ای امروز به شمار می رود. (اندر^۳ و همکاران، ۲۰۱۱) از مهم ترین اهداف گزارشگری مالی، مفیدبودن آن برای طیف وسیع از استفاده کنندگان اعم از درون سازمانی و برون سازمانی جهت اخذ تصمیم های معقول است. بر اساس اظهارات هیئت استانداردهای حسابداری مالی^۴ (۲۰۱۰) و دی فرانکو^۵ و همکاران (۲۰۱۱) مقایسه پذیری حسابداری را به عنوان

¹ Levitt

² Baker

³ Andrew et al

⁴ Financial Accounting Standards Board

⁵ De Franco et al

میزان معاملات اقتصادی مشابه که به طور مشابه محاسبه می شوند و معاملات غیرمشابه که به صورت متفاوت محاسبه می شوند، تعریف می کنند. مقایسه پذیری حسابداری، سودمندی اطلاعات حسابداری را افزایش می دهد و استفاده کنندگان گزارش های مالی (استفاده کنندگان بعدی) را قادر می سازد تا شباهت ها و تفاوت های بین پدیده های اقتصادی را شناسایی کنند (هیئت استاندارد های حسابداری، ۲۰۱۰). در صورتی که اطلاعات مقایسه ای در دسترس نباشد، تصمیم های سرمایه گذاری و وام دهی ... نمی توانند منطقی باشند (هیئت استانداردهای حسابداری مالی، ۱۹۸۰) بنابراین، برای مجموعه ای از رویدادهای اقتصادی معین، مقایسه پذیری حسابداری را می توان اینگونه تعریف کرد که شرکت هایی که دارای سیستم های حسابداری مشابه هستند و از این رو گزارشات مالی مشابهی را تولید می کنند (دیفرائکو و همکاران، ۲۰۱۱). مقایسه پذیری زیاد به طور قابل توجهی می تواند محیط اطلاعاتی شرکت و کیفیت اطلاعاتی یک شرکت و همتایان آن را بهبود بخشد. گزارش های مالی مقایسه پذیر تر، معیارهای بهتری را برای دیگران فراهم می کند تا جمع آوری و پردازش اطلاعات آسانتر شود؛ بنابراین، مقایسه پذیری حسابداری بیشتر می تواند مدیران را نسبت به شرکت های رقیب، روند صنعت و شرایط اقتصادی و همچنین تاثیر آن بر شرکت، آگاهتر کند. این دانش توسعه یافته، توانایی های مدیران را برای ارزیابی عملکرد شرکت و پیش بینی وقایع آینده تسهیل می کند. این موضوع باید با ادغام اطلاعات برای برآوردهای پیشگویانه قابل اعتماد به منظور ارائه گزارشات با کیفیت و نشان دادن عملکرد آتی، به مدیران کمک کند (میکو و کاماردین^۶ ۱۹۹۳) استدلال خواهد شد که مقایسه پذیری حسابداری، توانایی مدیران را برای توسعه ارزیابی های دقیق تر بهبود می دهد و عملکرد آینده شرکت را آشکار می کند. تحقیقات قبلی نشان دادند که اولویت ها و ویژگی های مدیریتی بر گزارش های مالی شرکت تاثیر می گذارند. (پروتی^۷ و واگن هوfer^۸، ۲۰۱۴)

در دنیای امروز، با توجه به رشد جهانی اقتصاد همه ارگانها و واحدهای اقتصادی در پی دستیابی به سود هر چه بیشتر می باشند چرا که این سود نشان دهنده عملکرد مالی شرکتها بوده و به میزان کیفیت آن در تصمیم گیریهای اقتصادی نقش به سزایی دارد. این سود با توجه به نیاز و اهداف مدیران و مقامات شرکت ممکن است دستکاری شود تا صاحبان واحد اقتصادی را به منفعت مورد نظر برساند یعنی مدیریت به منظور بهبود سود آوری شرکت و اثر بخشی و به طور کلی عملکرد شرکت اقداماتی را انجام می دهد که به مجموع این اقدامات مدیریت سود گفته می شود.

مانند هر عرصه یا صحنه پژوهشی حسابداری دیگر، اتفاق نظر و اجماع در خصوص یک نظریه یگانه برای تبیین و پیش بینی کیفیت حسابرسی وجود ندارد، با این حال، مرور ادبیات دانشگاهی کیفیت حسابرسی حاکی ازسطله یک نظریه، نظریه شرکت، در میان نظریه های رقیب است. در این بخش ابتدا بحثی در خصوص ارتباط نظریه های کیفیت حسابرسی با ارزش

^۶ Mikou & Kamardin, 2015

^۷ Perotti

^۸ Wagenhofer

آورده میشود و فهرستی از پربسامدترین نظریه های کیفیت حسابرسی ارائه میشود. سپس منتخب نظریه های کیفیت حسابرسی تبیین میشود و از این میان، نظریه شرکت به سه دلیل به عنوان نظریه مسلط در کانون بحث قرار میگیرد: (۱) دست کم در عرصه های پژوهشی دیگر و مرتبط قدمتی بیش از بقیه دارد، (۲) نظریه های دیگر کیفیت حسابرسی به نوعی وامدار آن هستند یا به عبارت دیگر این نظریه به مثابه پارادایمی برای مجموعه نظریه های رقابیش است و (۳) نظریه های دیگر هر یک به نوعی رویکردی از نظریه شرکت هستند. آن گاه، نظریه شرکت با سه رویکرد شامل رویکرد هزینه قراردادها، رویکرد تصمیم گیری و رویکرد سیاسی - قانونی معرفی میشود. در ادامه این رویکردها و دیدگاههای کیفیت حسابرسی مربوط به آنها جداگانه تبیین و توصیف میشود رضایی و محمدی (۱۳۹۴).

آکالی^۹ (۲۰۱۴) طی تحقیقات خود نشان داد که کیفیت حسابرسی تاثیرگذاری معناداری بر ضریب واکنش سود دارد. وی خاطرنشان ساخت که شرکتها کیفیت سود را تنها در رشد فروش، کنترل هزینه و استراتژی های کاهش هزینه بهبود می بخشند؛ بنابراین کیفیت گزارشگری سود و کیفیت حسابرسی بطور موفقیت آمیزی منجر به ایجاد محدودیت در دستکاری سود می شود (ننس^{۱۰}، ۲۰۱۴).

تحقیقات گذشته (مایرز و همکاران^{۱۱}، ۲۰۰۳؛ نمازی و همکاران، ۱۳۹۰) نشان می دهند که کیفیت حسابرسی بالاتر سبب می شود که انجام عمل مدیریت سود توسط مدیران شرکتها بطور چشم گیری کاهش یابد. در این میان توجه به وجود معیارهای مختلف برای اندازه گیری کیفیت حسابرسی تاثیر قابل ملاحظه ای را بر نتایج حاصله خواهد داشت. حسابرسان با کیفیت بالا قادر به کشف مدیریت سود می باشند؛ زیرا از دانش بیشتری نسبت به سایر حسابرسان برخوردارند و سعی می کنند تا از مدیریت فرصت طلبانه سود ممانعت به عمل آورند و شهرت خویش را حفظ نمایند. از طرفی در شرکتهایی که از حسابرسان متخصص صنعت استفاده می کنند، افزایش در اقلام تعهدی اختیاری و کاهش در ضرایب واکنش سود نسبت به سایر شرکتها کمتر است (جنکینز و همکاران^{۱۲}، ۲۰۱۲).

بنابراین در این پژوهش به دنبال پاسخ به این سوال هستیم که کیفیت حسابرسی در تعامل بین معاملات مبسوط و مدیریت سود شرکت های بورسی، چه نقشی دارد؟

⁹ Okolie, 2014

¹⁰ Nans et al, 2014,

¹¹ Myers et al, 2003

¹² Jenkinz et al, 2012,

پیشینه ی پژوهش

در دو بخش داخلی و خارجی جدیدترین پژوهش های این حوزه بررسی میگردد:

الف) داخلی

پاک مرام (۱۳۹۶) در تحقیقی که به بررسی تأثیر کیفیت حسابرسی بر مدیریت سود در زمان عرضه اولیه سهام پرداخت نشان داد شرکتهایی که سهام آنها برای بار اول عرضه م ی شود در همان سال مدیریت سود را تجربه می کنند همچنین شرکت هایی که سهام آن ها برای بار اول عرضه می شود و توسط مؤسسات بزرگ حسابرسی می شوند؛ در همان سال یک سطح پایین مدیریت سود از طریق اقلام تعهدی را تجربه می کنند؛ و در نهایت، شرکت هایی که سهام آن ها برای بار اول عرضه می شود و در همان سال سطح بالایی از مدیریت سود از طریق اقلام تعهدی را تجربه نموده اند.

فتاحی و فاضل (۱۳۹۷) به بررسی تأثیر کیفیت حسابرسی بر مدیریت سود مبتنی بر اقلام تعهدی و مدیریت سود واقعی در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداختند. بدین منظور نمونه ای متشکل از ۱۱۸ شرکت پذیرفته شده در بورس در بازه زمانی ۱۳۸۹ الی ۱۳۹۵ مورد بررسی قرار گرفت. برای اندازه گیری کیفیت حسابرسی از چهار ویژگی دوره تصدی حسابر، اندازه موسسه حسابرسی، تخصص حسابر، در صنعت و استقلال حسابر، استفاده شده است و جهت محاسبه مدیریت سود مبتنی بر اقلام تعهدی از مدل جونز تعدیل شده و همچنین برای محاسبه مدیریت سود واقعی از سه مولفه جریان نقد عملیاتی غیرعادی، هزینه تولید غیرعادی و کاهش هزینه های اختیاری نیز استفاده شده است. آزمون فرضیه ها در این پژوهش با تحلیل رگرسیون چند متغیره مبتنی بر داده های تابلویی و روش تخمین حداقل مربعات تعمیم یافته انجام شده است. نتایج نشان می دهد که با افزایش کیفیت حسابرسی، مدیریت سود روند کاهشی دارد و استقلال حسابر و اندازه موسسه حسابرسی در مقایسه با دیگر مولفه های اندازه گیری کیفیت حسابرسی، تأثیرگذارتر و دارای ارتباط منفی و معناداری به ترتیب با مدیریت سود مبتنی بر اقلام تعهدی و مدیریت سود واقعی می باشند.

طهماسبی (۱۳۹۸) به بررسی اثر کیفیت حسابرسی بر مدیریت سود واقعی و تعهدی در شرکت های پذیرفته شده بورس اوراق بهادار تهران پرداختند؛ به عبارت دیگر در این مقاله علمی سعی شده است به این سوال پاسخ داده شود که آیا بالا بودن کیفیت حسابرسی میتواند اعتبار بخشی به صورت های مالی را افزایش دهد مدیریت سود برآیند درجه ای از قابلیت انعطاف و اعمال نظری است که مدیران در گزارشگری مالی خود دارند. مدیران ممکن است از این قدرت خود برای مدیریت فرصت طلبانه سود یا انتقال اطلاعات محرمانه درباره عملکرد آتی شرکت استفاده کنند. به طور خاص آن ها می توانند زمان و فعالیت های واقعی در سراسر دوره حسابداری را به گونه ای تغییر دهند که به یک هدف درامدی خاصی دست پیدا کنند.

رضایی و همکاران (۱۳۹۸) در پژوهشی با عنوان بررسی پایداری و قیمت گذاری سود، اقلام تعهدی و جریان های وجوه نقد عملیاتی در شرکت ها بیان داشتند که امروزه سیستم های اطلاعاتی حسابداری نقش بسیار مهمی در گردش فعالیت سازمان ها ایفا نموده، در مجموعه محیط اقتصادی کشورها وظیفه ای با اهمیت برعهده دارند. هرگونه پژوهش در زمینه نحوه

اثرگذاری اطلاعات حسابداری بر طیف وسیع تصمیم-گیرندگان ذینفع در شرکت-ها، به درک بهتر از چگونگی نقش این اطلاعات و ضرورت افشای بیشتر و بهتر آن-ها کمک می-کند. یافته-های این پژوهش بر اهمیت تجزیه و تحلیل دقیق پایداری و قیمت‌گذاری سود، ارقام تعهدی و جریان-های وجوه نقد عملیاتی هنگام ارزیابی عملکرد مالی شرکت-ها تأکید دارد.

ب) خارجی

گول و همکاران^{۱۳} (۲۰۱۴) حمایت از سهامداران را بعنوان یکی از انگیزه‌های بازار سرمایه پیشنهاد می‌کنند. آنها معتقدند که افزایش لحظه‌ای سود یک شرکت باعث کاهش دادن سهامداران آن خواهد شد و در نتیجه کاهش ارزش شرکت را در پی دارد. برای جبران این پدیده مدیران ممکن است که سود شرکت را هموار نموده تا از فرار سهامداران جلوگیری کنند و با این کار از سهامداران حمایت کنند تا ارزش شرکت حفظ شده و یا روند صعودی خود را طی نماید.

سانتوسو و ویدایاسواتی^{۱۴} (۲۰۱۷) به بررسی تاثیر کیفیت حسابرسي و اندازه شرکت بر رابطه بین مدیریت سود و عملکرد مالی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار اندونزی طی دوره زمانی ۲۰۱۱-۲۰۱۴ پرداختند. طبق تحلیل‌ات آزمون رگرسیون داده‌های ترکیبی نتایج تحقیق حاکی از آن بود بین مدیریت سود و عملکرد مالی ارتباط معنادار وجود دارد. کیفیت حسابرسي بر رابطه بین مدیریت سود و عملکرد مالی تاثیر گذار است. اندازه شرکت بر رابطه بین مدیریت سود و عملکرد مالی تاثیر گذار است.

پرساکیس^{۱۵} (۲۰۱۹) در تحقیقات خود به بررسی ارتباط بین کیفیت حسابرسي، گرایش‌ات احساسی سرمایه‌گذاران و مدیریت سود طی بحران مالی جهانی پرداخت. وی ارائه داد که بین کیفیت حسابرسي و گرایش‌ات احساسی سرمایه‌گذاران ارتباط مثبت و معناداری وجود دارد. همچنین طی بحران مالی جهانی کیفیت حسابرسي کاهش می‌یابد. از طرفی طی بحران مالی جهانی ارتباط مثبت و معناداری بین کیفیت سود و گرایش‌ات احساسی سرمایه‌گذاران و بین کیفیت سود و کیفیت حسابرسي وجود دارد. نهایتاً طی بحران مالی جهانی ارتباط مثبت و معناداری بین کیفیت سود، کیفیت حسابرسي و گرایش‌ات احساسی سرمایه‌گذاران وجود دارد.

روش جمع‌آوری اطلاعات و داده‌ها و ابزار مورد استفاده

در این تحقیق روش کتابخانه‌ای شامل مطالعه کتب و مقالات فارسی و لاتین مرتبط با موضوع تحقیق می‌باشد. از این حیث تحقیقات انجام شده داخلی و خارجی مرتبط با موضوع تحقیق و موضوعات مشابه، مورد بررسی دقیق قرار می‌گیرد. ابزارهای گردآوری داده‌ها نیز برحسب نوع داده‌ها متفاوت است. بطوریکه در این تحقیق، برای جمع‌آوری اطلاعات مالی در جهت آزمون فرضیه‌ها از اطلاعات و ارقام موجود در بورس و اوراق بهادار تهران استفاده شده است. در این پژوهش،

¹³ - Gul et al

¹⁴ Santouso & Widayaswati, 2017

¹⁵ Persakis, 2016

برای تجزیه و تحلیل داده ها از آمار توصیفی و آمار استنباطی استفاده می شود. در بخش آمار توصیفی به شاخص های مرکزی (مانند میانگین، میانه) و شاخص های پراکندگی انحراف معیار پرداخته و در بخش آمار استنباطی، از Panel data برای بررسی فرضیه ها استفاده می شود. همچنین در این پژوهش، از آزمون های f لیمر، چاو^{۱۶} (برای انتخاب روش تلفیقی^{۱۷} یا ترکیبی^{۱۸})، هاسمن^{۱۹} (برای انتخاب بین مدل اثرات ثابت و اثرات تصادفی)، بروش پاگان – گادفری^{۲۰} (برای کشف ناهمسانی واریانس) و جارکو – برا^{۲۱} (برای تعیین نرمالیتی توزیع اجزای اخلال مدل) استفاده می شود. تجزیه و تحلیل داده ها و استخراج نتایج پژوهش نیز به کمک نرم افزارهای Excel، Eviews، Stata و Spss انجام می شود.

جامعه و نمونه آماری

جامعه آماری تحقیق شرکت های عضو بورس اوراق بهادار می باشند که از سال ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۸ در بورس اوراق بهادار تهران فعالیت داشته و سال مالی آنها منتهی به ۲۹ اسفند می باشد.

برای نمونه گیری می توان از روش های متنوعی استفاده نمود که مهمترین این روش ها به شرح زیر می باشد.

▪ نمونه گیری تصادفی ساده^{۲۲}

▪ روش نمونه گیری سیستماتیک^{۲۳}

▪ نمونه گیری طبقه ای^{۲۴}

▪ نمونه گیری خوشه ای^{۲۵}

▪ نمونه گیری چند مرحله ای^{۲۶}

کلیه شرکت های عضو جامعه آماری که حائز شرایط زیر بودند، جزء نمونه آماری لحاظ شده و آندسته از شرکت هایی که این شرایط را نداشتند از نمونه آماری حذف گردیدند. شرایط مذکور به شرح زیر می باشد: جامعه آماری این تحقیق را کلیه شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تشکیل می دهد. سپس شرکت های پذیرفته شدهای که دارای ویژگیهای زیر باشند، به عنوان نمونه انتخاب میشوند:

¹⁶ Chow Test

¹⁷ Pooling

¹⁸ Panel

¹⁹ Hausman Test

²⁰ Breusch-Pagan Test

²¹ Jarque-Bra Test

²² Simple Random Sampling

²³ Systematic Sampling

²⁴ Stratified Sampling

²⁵ Cluster Sampling

²⁶ Multistage Sampling

- ۱. از سال ۱۳۹۱ تا ۱۳۹۷، در بورس اوراق بهادار تهران پذیرفته باشند.
 - ۲. طی سال های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۷، نماد معاملاتی آنها از تابلوی بورس خارج نشده باشد.
 - ۳. شرکت ها نبایستی سال مالی خود را طی دوره های موردنظر تغییر داده باشند.
 - ۴. اطلاعات مالی موردنیاز، به خصوص یادداشت های همراه صورت های مالی در دسترس باشد.
 - ۵. شرکت طی دوره ی مورد پژوهش وقفه معاملاتی نداشته باشد
- با توجه به شرایط گفته شده در بالا تعداد ۷۸ شرکت به عنوان نمونه آماری انتخاب میشوند.
- از بین ۶۳۶ شرکت با روش حذفی سیستماتیک و اعمال شرایط زیر نمونه انتخاب گردیده است:
- جدول ۱: معرفی نمونه آماری

۶۳۶	کلیه شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق تهران تا تاریخ ۳۹۸/۱۲/۲۹
(۱۳۸)	جزء شرکت های سرمایه گذاری و مالی بوده اند
(۱۱۸)	شرکتهایی که پایان سال مالی آنها به ۲۹ اسفند منتهی نمیشود
(۱۹۶)	اطلاعات مالی شرکت ها در دسترس نبوده و یا ناقص بوده است
(۱۱۶)	تعداد شرکتهایی که در دوره زمانی تحقیق عضو بورس نبوده اند
۷۸	تعداد شرکت های باقی مانده این پژوهش (نمونه انتخابی)

تجزیه و تحلیل اطلاعات

روش آزمون فرضیه های این تحقیق به روش اقتصادسنجی پانل دیتا^{۲۷} و با بهره گیری از نرم افزار EViews ۹ انجام شده است.

آمار توصیفی

در جدول ۱ متغیرهای پژوهش و علامت اختصاری هر یک ارائه شده است.

جدل ۱. معرفی متغیرهای پژوهش

نام متغیر	علامت اختصاری	نوع متغیر
عملکرد حاصل از معاملات مبسوط	Y	وابسته
مدیریت سود	X1	مستقل
کیفیت حسابرسی	X2	مستقل
تعداد جلسات هیئت مدیره	X3	مستقل
اهرم مالی	X4	مستقل
اندازه شرکت	X5	مستقل
نقدینگی	X6	مستقل
مشهود بودن	X7	مستقل
استقلال هیئت مدیره	X8	مستقل
درصد اعضای خانم در هیئت مدیره	X9	مستقل

در جدول ۲ کمیت های توصیفی متغیرهای پژوهش ارائه شده است.

²⁷ Panel Data

جدول ۲. آماره‌های توصیفی متغیرهای پژوهش

معیارهای شکل توزیع		معیار پراکندگی	معیارهای تمرکز		نام متغیر
برجستگی	چولایی	انحراف معیار	میانگی	میانگین	
۳/۹۸	-۰/۱۸	۱/۸۸	-۰/۴۸	-۰/۵۱	عملکرد حاصل از معاملات مبسوط
۴۴/۴۶	۵/۲۲	۱/۰۱	۰/۵۲	۰/۸۰	استقلال هیئت مدیره
۲/۰۸	-۱/۰۴	۰/۴۴	۱	۰/۷۳	مدیریت سود
۲/۱۲	-۰/۱۱	۲/۲۳	۵	۵/۱۳	کیفیت حسابرسی
۳۹/۳۳	۵/۸۴	۵/۵۵	۰/۲۹	۱/۶۴	تعداد جلسات هیئت مدیره
۶/۴۸	۰/۸۷	۰/۲۶	۰/۶۵	۰/۶۳	اهرم
۲/۸۱	۰/۰۰۴ -	۰/۳۲	۷/۸۲	۷/۸۲	اندازه شرکت
۳/۰۵	۰/۰۶	۰/۰۱۷	۰/۳۷	۰/۳۷	نقدینگی
۲/۷۴	۰/۰۳	۱/۰۸	۱۹	۱۹/۴۸	مشهود بودن
۲/۲۳	۰/۰۳	۱/۰۲	۰/۱۰	۰/۱۱	درصد اعضای خانم در هیئت مدیره

آزمون ریشه واحد فیلیپس و پرون

نتایج مربوط به آزمون ریشه واحد متغیرهای مدل بر اساس آزمون فیلیپس پرون در جدول ۳ گزارش شده است. نتایج نشان می دهد متغیرهای مدل بر اساس آزمون فیلیپس پرون پایا هستند.

جدول ۳: نتیجه آزمون مانایی فیلیپس پرون

متغیر	آماره	معنی داری	نتیجه
عملکرد حاصل از معاملات مبسوط	-۱۱/۱۰	۰/۰۰۰	مانا
استقلال هیئت مدیره	-۷/۷۱	۰/۰۰۰	مانا
مدیریت سود	-۷/۳۷	۰/۰۰۰	مانا
کیفیت حسابرسی	-۹/۳۱	۰/۰۰۰	مانا
تعداد جلسات هیئت مدیره	-۸/۹۳	۰/۰۰۰	مانا
اهرم	-۱۳/۱۵	۰/۰۰۰	مانا
اندازه شرکت	-۸/۶۲	۰/۰۰۰	مانا
نقدینگی	-۷/۹۸	۰/۰۰۰	مانا
مشهود بودن	-۷/۶۹	۰/۰۰۰	مانا
درصد اعضای خانم در هیئت مدیره	-۸/۲۳	۰/۰۰۰	مانا

فرض صفر در آزمون فیلیپس پرون بر عدم مانایی متغیرهای مورد بررسی استوار است و فروض را میتوان چنین نوشت:

H0: متغیر مورد بررسی نامانا میباشد.

H1: متغیر مورد بررسی مانا میباشد.

برای رد فرض صفر کافیت سطح معنی داری از ۰/۰۵ کمتر باشد. همانگونه که در جدول بالا ملاحظه میگردد سطح

معنی داری در تمام موارد کمتر از ۰/۰۵ میباشد؛ بنابراین مانا بودن کلیه متغیرهای مورد بررسی، مورد تایید است.

با توجه به مانا بودن تمام متغیر مورد بررسی میتوان تخمین مدل رگرسیونی را انجام داد.

بررسی مدل پژوهش

آزمون فرضیه های پژوهش از طریق تخمین مدل رگرسیونی انجام میشود. در ادامه مدل رگرسیونی مورد برازش قرار میگیرد و سپس فرضیه ها مورد بررسی قرار خواهند گرفت.

در ابتدا برای تشخیص اینکه استفاده از روش پانل در برآورد مدل کارآمدتر است یا روش داده های تلفیقی، از آزمون چاو استفاده میشود.

جدول ۴. نتایج آزمون چاو برای مدل رگرسیونی

مدل رگرسیونی	آماره آزمون	درجه آزادی	سطح معناداری	نتیجه
	۳/۱۵	(۷۷، ۳۸۲)	۰/۰۰۰	استفاده از مدل پانل دیتا

فرض صفر در آزمون چاو (اف لیمر) بر عدم استفاده از پانل دیتا (یعنی استفاده از داده های تلفیقی) استوار است و فرضیه ها را میتوان چنین نوشت:

H0: نمیتوان در تخمین از روش پانل دیتا استفاده کرد (باید از روش داده های تلفیقی استفاده کرد)

H1: میتوان در تخمین از روش پانل دیتا استفاده کرد.

برای رد فرضیه صفر و تایید استفاده از پانل دیتا میبایست سطح معنی داری کمتر از ۰/۰۵ باشد.

همانطور که در جدول ۴ ملاحظه میشود سطح معناداری آزمون چاو بیش از $\alpha=0/05$ محاسبه شده لذا با اطمینان ۹۵٪ امکان برآورد مدل با استفاده از روش پانل تأیید میشود. با توجه به اینکه فرض صفر آزمون چاو مبنی بر برابری عرض از مبدأها رد شد، در ادامه به منظور تشخیص وجود اثرات ثابت یا وجود اثرات تصادفی از آزمون هاسمن استفاده میشود.

جدول ۵. نتایج آزمون هاسمن مدل رگرسیونی

مدل رگرسیونی	آماره آزمون	درجه آزادی	سطح معناداری	نتیجه
	۰/۰۰۰	۸	۱/۰۰۰	اثرات ثابت

فرض صفر در آزمون هاسمن بر عدم استفاده از روش اثرات ثابت (یعنی استفاده از روش اثرات تصادفی) استوار است و فرضیه ها را میتوان چنین نوشت:

H0: نمیتوان در تخمین از مدل اثرات ثابت در روش پانل دیتا استفاده کرد (باید از مدل اثرات تصادفی در روش پانل دیتا استفاده کرد)

استفاده کرد)

H1: میتوان در تخمین از مدل اثرات ثابت در روش پانل دیتا استفاده کرد.

برای رد فرضیه صفر و تایید استفاده از اثرات ثابت میبایست سطح معنی داری کمتر از ۰/۰۵ باشد؛ اما اگر سطح معنی داری آزمون هاسمن $prob=1/000$ محاسبه شود آزمون هاسمن توانایی تشخیص بین اثرات ثابت و تصادفی را ندارد؛ بنابراین باید از معیار دیگری برای انتخاب بین اثرات ثابت و تصادفی استفاده کرد. همانطور که در جدول ۵-۱ ملاحظه میشود سطح معناداری آزمون هاسمن $prob=0/000$ محاسبه شده لذا در تخمین از اثرات ثابت استفاده میشود.

نتایج تخمین مدل به روش پانل و با استفاده از اثرات ثابت (پانل دیتا) در جدول ۶ ارائه شده است.

جدول ۶. نتایج برازش مدل رگرسیونی

متغیر پاسخ = عملکرد حاصل از معاملات مبسوط			
متغیرهای مستقل	ضرایب رگرسیونی	آماره آزمون t	سطح معناداری
ثابت معادله (α)	-2.68037	-2.37726	0.0179
استقلال هیئت مدیره	-0.10741	-1.3799	0.1684
مدیریت سود	0.380097	4.280583	۰/۰۰۰
کیفیت حسابرسی	-0.06742	-4.72825	۰/۰۰۰
تعداد جلسات هیئت مدیره	-0.01223	-1.46009	0.1451
اهرم	-0.03682	-0.13605	0.8919
اندازه شرکت	-0.95073	-3.13546	0.0018
نقدینگی	16.62857	4.696515	۰/۰۰۰
مشهود بودن	0.038996	0.772405	0.4404
درصد اعضای خانم در هیئت مدیره	0.274947	19.73798	۰/۰۰۰
آماره آزمون $F=5/12$ سطح معناداری $= 0/000$			
آماره دوربین واتسون: $2/29$ ضریب تعیین $= 0/53$			

برای اطلاع از وضعیت نرمالیتی پسماندهای مدل برازش یافته از آزمون جارک- برا و نمودار هیستوگرام^{۲۸} استفاده میشود.

آماره جاک برا آماره ای با توزیع خی دو و درجه آزادی دو میباشد اگر این آماره از ۵/۷ کوچکتر باشد، میتوان نتیجه گرفت که توزیع آماری مورد نظر با توجه به جدول خی دو، نرمال میباشد. جاک برا از فرمول ذیل برای بررسی نرمال بودن استفاده میکند:

$$JB = n \left\{ \frac{(Skew)^2}{6} + \frac{(Kurt - 3)^2}{24} \right\}$$

که در آن:

SKEW: ضریب چولگی

KURT: ضریب کشیدگی

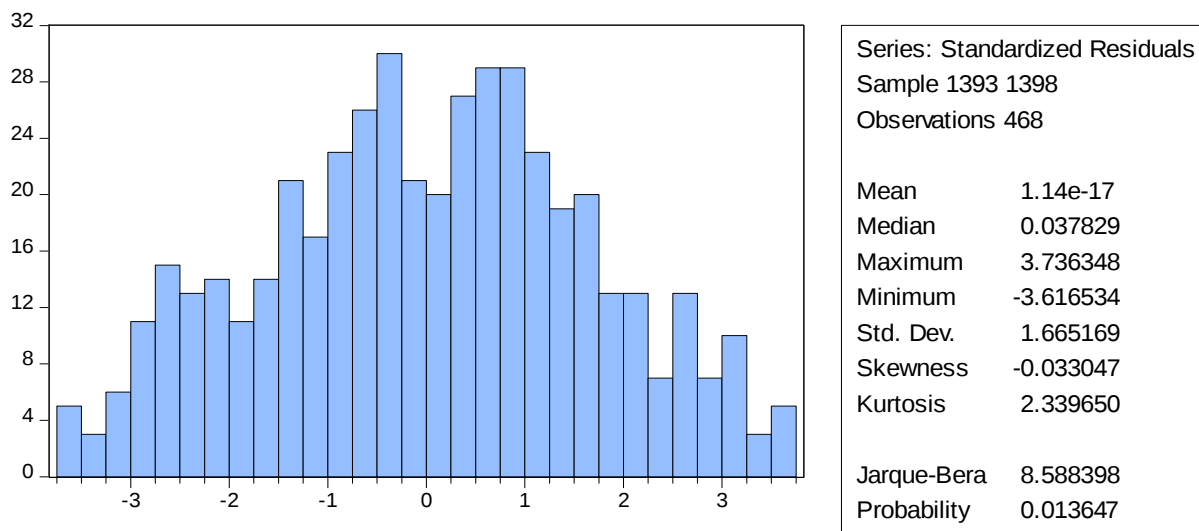
N: درجه آزادی

جدول ۷. نتایج آزمون جاک برا برای مدل

پسماند مدل رگرسیونی	آماره آزمون	سطح معناداری	نتیجه
	۶۸/۵۰	۰/۰۰۰	نرمال نبودن توزیع پسماند مدل

همانطور که در جدول ۷ ملاحظه میشود سطح معناداری آزمون جاک برا کمتر از $\alpha=0/05$ محاسبه شده لذا با اطمینان ۹۵٪ توزیع پسماندها نرمال نمیشود. در نمودار ۱ هیستوگرام پسماند مدل رگرسیونی اول ارائه شده است.

نمودار ۱. هیستوگرام پسماند مدل رگرسیونی

همانطور که در نمودار ۱ ملاحظه میشود پسماند مدل رگرسیونی متقارن و زنگوله‌ای شکل است و این موضوع مبین این نکته میباشد که هر چند نرمال بودن توزیع پسماند مدل رگرسیونی نمیشد؛ اما کاملاً متقارن بوده و مدل فاقد مشکلات آماری میباشد.

در جدول ذیل روابط مورد بررسی در فرضیه ها مورد بررسی قرار گرفته است:

جدول ۸ اثرات مهم مورد بررسی در رگرسیون مورد بررسی

اثر مورد نظر بر عملکرد حاصل از معاملات مبسوط	مقدار	معنی داری
استقلال هیئت مدیره	-0.10741	---
مدیریت سود	0.380097	***
کیفیت حسابرسی	-0.06742	***
تعداد جلسات هیئت مدیره	-0.01223	---
اهرم	-0.03682	---
اندازه شرکت	-0.95073	***
نقدینگی	16.62857	***
مشهود بودن	0.038996	---
درصد اعضای خانم در هیئت مدیره	0.274947	***

*** معنی دار با اطمینان بیش از ۹۹ درصد

*: معنی دار با اطمینان بیش از ۹۰ درصد

---: عدم معنی داری

با توجه به جدول بالا، اثر متغیرهای مختلف مشخص میگردد.

با توجه به توضیحات داده شده در جدول ذیل کلیه فرضیه های پژوهش مورد تایید میباشد:

جدول ۹: بررسی فرضیه ها

ردیف	فرضیه	نتیجه
اول	کیفیت حسابرسی در تعامل بین معاملات مبسوط و مدیریت سود شرکت های بورسی نقش تعدیل گرد دارد	تایید
دوم	بین معاملات مبسوط و مدیریت سود شرکت های بورسی ارتباط معنی داری وجود دارد.	تایید

نتیجه گیری

توان مدیران در مدیریت سود نقش مهمی در عملکرد شرکت دارد به طوریکه هرچه مدیریت به طور مناسبتری از منابع استفاده نماید ستاده حاصل از آن رضایت بخش تر خواهد بود و یا هر چه مدیر شناخت بیشتری از وضعیت اقتصاد و هم چنین وضعیت شرکت از قبیل کارکنان، میزان مواد اولیه، صنعت و... داشته باشد بهتر و کاراتر می تواند شرکت و سود حاصل از آن را مدیریت کند. از طرفی دیگر عاملی که میتواند در اعتباردهی به اطلاعات مربوط به سود شرکتها موثر باشد نقش حسابرسان می باشد.

نقش حسابرسان در اعتباربخشی نسبت به اطلاعات سود شرکتها در پی تجدید ارائه اخیر سود شرکتها و ورشکستگی شرکتهای بزرگ، از اهمیت درخور توجهی برخوردار شده است. تفاوت های ناشی از کیفیت حسابرسی به صورت تفاوت در اعتبار ارائه شده توسط حسابرسان و کیفیت سود صاحبکار آنها خود را نشان می دهند.

در تجزیه و تحلیل مشخص شد که کیفیت حسابرسی در تعامل بین معاملات مبسوط و مدیریت سود شرکت های بورسی نقش تعدیل گرد دارد. همچنین با توجه به معنی دار بودن ضرایب مد نظر، نتیجه گیری میشود که بین معاملات مبسوط و مدیریت سود شرکت های بورسی ارتباط معنی داری وجود دارد.

منابع

۱. رضایی، فرزین، ویسی حصار، ثریا. (۱۳۹۸). بررسی پایداری و قیمت گذاری سود، اقلام تعهدی و جریان های وجوه نقد عملیاتی در شرکت ها. دانش حسابداری مالی، 6(1), 187-210. doi: 10.30479/jfak.2019.9105.2235
۲. پاک مرام، عسگر. (۱۳۹۶). تأثیر کیفیت حسابرسی بر مدیریت سود در زمان عرضه اولیه سهام. دانش حسابرسی. ۱۷ (۶۸). ۴۱-۶۱
۳. طهماسبی، ریحانه. (۱۳۹۸). تأثیر کیفیت حسابرسی بر مدیریت سود واقعی و تعهدی در بورس اوراق بهادار تهران. قانون یار. ۲ (۹). ۴۵-۶۱
۴. فتاحی، حسن و فاضل، عاطفه. (۱۳۹۷). بررسی تأثیر کیفیت حسابرسی بر مدیریت سود مبتنی بر اقلام تعهدی و مدیریت سود واقعی شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. چشم اندازه حسابداری و مدیریت. ۱ (۲). ۲۱-۳۵
5. Persakis, A. (2019). Audit quality, investor sentiment and earnings management during the financial crisis of 2008: An international perspective, Journal of International Financial Markets, Institutions and Money
6. Santoso, A, & Widayawati, R. (2017). The Effect of Earnings Management on Company's Performance with Audit Quality and Company's Size as Moderating Variables. Vol 18. Non 2, pp 97-106
7. Gul F. Jaggi B., (2014). "Auditor Independence: Evidence on the Joint Effects of Auditor Tenure and Non-Audit Fees". Auditing: A Journal of Practice and Theory, Vol.32, Issue 4, PP.110-122.

Investigating the role of audit quality in the interaction between extended transactions and earnings management of listed companies

Aso Amin Ashayeri

Date of Receipt: 2021/07/23 Date of Issue: 2021/08/14

Abstract

When companies are under increasing pressure in an unfavorable economic situation, their managers ask the accounting unit to improve the last line of the financial statements (ie profits), thereby changing its information content. Accounting, for all its flexibility, does not appear to be able to provide useful data for management in such situations. The data required for decision making is a very complex category, because the diverse range of users, such as investors (since they need to know the profitability and stability of the company before investing in it), managers (need to Know the financial condition of the company), banks and financiers (need to know the company's ability to repay the loan) need a variety of information. This action is associated with many negative effects. The role of audit quality in the interaction between extended trading and earnings management of listed companies is examined. Finally, it was found that audit quality has a moderating role in the interaction between extended transactions and earnings management of listed companies.

Keywords

Extended equations, profit management, audit quality.

1. Master student of Public Sector Accounting, Allameh Tabatabai University, Tehran, Iran. (aso.aminashayeri@gmail.com)